

УДК 364-322:614]:37.013.42-057.87

DOI: 10.31499/2618-0715.2 (7).2021.244654

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ПРІОРИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Поліщук Наталія, викладач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID 0000-0003-3677-1248

E-mail: polami@ukr.net

У статті обґрунтовано актуальність та особливості формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді як пріоритетного напрямку розвитку державної політики.

Незважаючи на активний інтерес учених до проблеми розвитку здоров'язбережувальної компетентності особистості, у теорії та практиці це питання залишається недостатньо вивченим. Зокрема, відсутнє єдине розуміння сутності здоров'язбережувальної компетентності, процесу її розвитку. У зв'язку з цим поняття «здоров'язбережувальна компетентність» потребує уточнення, конкретизації й аналізу педагогічних умов її формування у студентської молоді.

Автором з'ясовано, що однією з надактуальних проблем сучасності є формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді, що передбачає формування у молодого покоління культури здорового способу життя.

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність, здоровий спосіб життя, здоров'язбережувальна діяльність, студентська молодь, державна політика, формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді.

FORMATION OF HEALTH COMPETENCE OF STUDENT YOUTH AS A PRIORITY OF STATE POLICY

Polishchuk Nataliia, Teacher of Medical and Biological Fundamentals of Physical Culture Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID 0000-0003-3677-1248

E-mail: polami@ukr.net

The article substantiates the relevance and features of the formation of health-preserving competence of student youth as a priority area of public policy.

Despite the scientists' active interest in the problem of developing the individual's health competence, in theory, and practice, this issue remains insufficiently studied. In particular, there is no common understanding of the essence of health competence, the process of its development. In this regard, the concept of «health competence» requires clarification and specification and analysis of the pedagogical conditions of its formation in student youth.

Today, it is vital to introduce a systematic approach to maintaining public health by involving not only health but also education, culture, social work, etc.

Statistics show an exacerbation of negative phenomena in Ukraine: the spread of drug addiction among young people, alcohol use, smoking, sexually transmitted diseases, early pregnancy. The problem of health and a healthy lifestyle has been exacerbated in the context of the current global pandemic.

In the context of the importance and role of youth in the social structure of society, the study of the essence of youth problems, including health issues, becomes relevant.

The author found that one of the most pressing problems of today is the formation of health-preserving competence of student youth, which involves the formation of a healthy lifestyle in the younger generation.

Given the diverse scientific approaches to the problem in the study of the formation of health competence of students, youth has been considered as an integrative personality trait that ensures the organization of a healthy lifestyle in the physical, social and mental (spiritual) spheres of student youth as a separate socio-demographic group. Differs in the set of age and psychophysiological features, the level of health of which depends not only on the quality of their own lives but also the quality of the future professional activity.

Keywords: health competence, healthy lifestyle, health activity, student youth, state policy, formation of health competence of student youth.

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси, які відбуваються в системі освіти, потребують визначення пріоритетів у формуванні здоров'язберезувальної компетентності студентської молоді – майбутніх фахівців, від рівня здоров'я яких залежить не лише якість власного життя, а й якість майбутньої професійної діяльності, здоров'я інших людей.

Актуальні питання популяризації здорового способу життя, моделей здорової школи, екології життя та факторів, що впливають на здоров'я нації, тощо стали предметом обговорення на Форумі «Здорова Україна», що проводився за підтримки Офісу Президента та Уряду України 22–24 червня 2021 р. у рамках Всеукраїнського Форуму «Україна 30» [24].

На думку переважної більшості дослідників, теоретиків і практиків, у нашому суспільстві «існує гостра соціальна проблема, пов'язана з українським рівнем здоров'я української молоді, що потребує детального аналізу його стану, розроблення нових підходів до формування ціннісних орієнтацій молоді щодо здоров'я» [17].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні проблемі здоров'я молоді на педагогічному рівні у вищій школі приділяється значна увага: реалізуються різноманітні програми і проекти, розробляються підручники, методичні рекомендації, навчально-методичні й методичні посібники. Все це вимагає розробки і використання нових освітніх технологій, спрямованих на ціннісне ставлення особистості до власного здоров'я, позитивне самосприйняття та самоствавлення [13, с. 148].

Тому набуває життєвої необхідності запровадження системного підходу до розв'язання проблеми підтримання здоров'я населення шляхом залучення не лише галузі охорони здоров'я, але й освіти, культури, соціальної роботи тощо [17].

Різноаспектні проблеми формування фізично, психічно, духовно та соціально здорової особистості висвітлено у працях Г. Апанасенка, В. Бобрицької, О. Ващенко, В. Горячого, Б. Мокіна, С. Омельченко, В. Оржеховської, Н. Сопневої, Т. Федорченко та ін. Дослідники наголошують на важливості залучення молоді до культури здорового способу життя, формування у студентів ціннісних орієнтацій у галузі здоров'я та здоров'язберезувальної компетентності.

Мета статті – обґрунтувати актуальність та особливості формування здоров'язберезувальної компетентності студентської молоді як пріоритетного напрямку розвитку державної політики.

Виклад основного матеріалу. Сучасна молодь – це покоління людей, які у своїй більшості підтримують процеси формування демократичної незалежної держави, відродження України; генерація, що вимагає більш конструктивних і динамічних еволюційних кроків щодо розвитку суспільства; покоління людей, які бажають вчитися, працювати, власними силами забезпечувати своє життя; врешті, генерація людей гарячих, радикально налаштованих, які не сприймають будь-яку фальш, нещирість, пусті обіцянки стосовно свого сьогодення і майбуття [6, с. 214].

Поняття «молодь» по-різному трактується в багатьох галузях науки – у філософії, соціології, політології, педагогіці, психології тощо. Найбільш ґрунтовним є таке трактування поняття «молодь» – це «окрема соціально-демографічна група суспільства, яка є неоднорідною, має внутрішню диференціацію, визначається особливостями діяльності, способу життя, динамічністю та інноваційним потенціалом. Як специфічна соціально-демографічна група суспільства молодь визначається не лише за віковими критеріями, а й за місцем, котре вона посідає в соціальній структурі суспільства, за особливостями соціального становлення та розвитку, що дає їй змогу об'єктивно бути задіяною в усіх сферах життєдіяльності конкретного суспільства» [7, с. 79].

Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (5 лютого 1993 р.) з березня 2004 р. визначає молодь як групу населення віком від 14 до 35 років. Вікові межі молодості обумовлені, по-перше, особливостями соціального становища; по-друге, особливостями психологічного розвитку людини.

Соціальний портрет сучасної української молоді дійсно мозаїчний, суперечливий, що, з одного боку, відрізняє молодь від інших вікових соціальних груп суспільства, а з іншого – дає їй змогу об'єктивно займати цілком своєрідне місце і відігравати роль в усіх сферах життєдіяльності цього суспільства.

На особливу увагу заслуговує принцип позитивного молодіжного розвитку, задекларований у проекті Закону України «Про молодь» (п. 3, ст. 1): «молодь розглядається не як проблема, яку треба вирішувати (чи рятувати), а як цінний потенціал, який необхідно розвивати, створюючи необхідні для цього умови; повага до поглядів молоді та її переконань, до честі та гідності молодих людей, їхньої індивідуальності; врахування різноманітних потреб, обставин та сподівання молоді; рівний доступ для кожної молодої особи до прав, свобод та послуг, що передбачені чинним законодавством; рівність правових гарантій без дискримінації за будь-якою ознакою; рівність молодіжних організацій, а також організацій, що працюють із молоддю, у доступі до державної підтримки їхньої діяльності» [15].

У контексті значення та ролі молоді в соціальній структурі суспільства набуває актуальності вивчення сутності молодіжних проблем, серед яких – питання здоров'язбереження.

Студентська молодь – специфічна соціально-демографічна група, що вирізняється за сукупністю вікових та психофізіологічних особливостей. На думку науковців, саме у студентські роки відбуваються ключові психофізіологічні зміни: «В особистому відношенні вік 18–22 роки характеризується як період духовно-культурної сенситивності, найбільш активного розвитку фізичних кондицій, інтелектуальної, моральної та естетичної сфери, становлення й стабілізації волі і характеру, оволодіння юнаками і дівчатами повним комплексом соціальних ролей

дорослої людини» [9, с. 172]. У цей період відбувається подальший розвиток самосвідомості особистості, спостерігається стабілізація певного «студентського» способу життя, який більше ніж на 50 відсотків впливає на здоров'я молоді [3, с. 17].

Тому однією з надактуальних проблем сучасності є формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді, що передбачає формування у молодого покоління культури здорового способу життя, що зумовлено низкою таких факторів:

- погіршенням екологічних умов життя людини, що спричинено загальносвітовою кризою, енергетичною і продовольчою проблемами, антигігієнічними умовами праці і побуту;
- наданням здоров'ю грошового еквіваленту – хворіти сьогодні не вигідно з матеріальної точки зору;
- зниженням рівня задоволеності людей життям, зростанням злочинності, наркоманії, алкоголізму, схильності до суїциду, нестримної гонитви за матеріальними вигодами, появою хвороб, властивих представникам певних соціальних верств і груп; недостатнім усвідомленням високої цінності здоров'я;
- соціально-психологічними настановленнями, характерними для українського суспільства, серед яких пріоритет надається таким, як достаток, кар'єра [19; 20, с. 3–5].

Підтвердженням означеного вище є результати сучасних досліджень: за останні десять років спостерігається негативна динаміка зростання захворюваності молоді практично за всіма класами хвороб. При цьому зниження рівня здоров'я молоді обумовлено як конкретними причинами (спадковістю, способом життя, незадовільною профілактичною роботою та медичною допомогою, забрудненням атмосферного повітря, низькою якістю продуктів харчування та питної води, несприятливими умовами у сім'ї тощо), так і більш загальними (кризовими явищами в економіці, зниженням матеріального добробуту, соціальною нестабільністю) [17].

Досвід розвинених країн світу з упровадження широкомасштабних профілактичних програм, спрямованих на зменшення впливу факторів ризику виникнення соціально обумовлених хвороб (хвороб цивілізації), показує, що провідною серед них є зміна способу життя [17].

Статистика свідчить про загострення в Україні негативних явищ: поширення серед молоді наркоманії, уживання алкоголю, тютюнокуріння, хвороб, що передаються статевим шляхом, ранньої вагітності [16].

Ще більше загострення проблеми здоров'язбереження, здорового способу життя відбувається в контексті сучасної світової пандемії. На найближчі десятиліття у теоретичній, практичній та науковій площині набувають актуальності питання соціального самопочуття дітей і дорослих в умовах пандемії; підготовки до життя за нових природних, соціальних, психологічних, духовних умов, вироблення нових канонів здоров'я, засобів його превентивного та прямого захисту, а також різних форм реабілітації і рекреації; забезпечення доступності інформаційно-освітніх ресурсів для всіх категорій користувачів (у т.ч. людей з обмеженими можливостями) тощо.

У цьому контексті набуває актуальності та життєвої необхідності впровадження системного і комплексного підходу до психолого-педагогічної та

медико-соціальної підтримки дітей і дорослих в умовах пандемії. Зокрема, ефективним ресурсом у цьому контексті є здоров'язбережувальна діяльність на різних рівнях – міжнародному, державному, регіональному, локальному.

Питання здоров'я, здорового способу життя, необхідність формування та розвитку здоров'язбережувальної компетенції молоді постійно є предметом дискусій, обговорень. Свідченням цього є дослідження, що проводяться науково-дослідними структурами (аналітичний огляд «Здоров'я та добробут молоді» [18, с. 24–32] та ін. [5; 11; 12]), нормативно-правові документи, що регулюють питання здоров'язбереження, зокрема в молодіжному середовищі.

Українська законодавча база, яка стосується здоров'я молоді, охоплює стандарти медичного обслуговування підлітків та молоді (Наказ МОЗ України за № 383 «Про вдосконалення організації медичного обслуговування підлітків та молоді»; за № 382 «Про затвердження стандартів медичного обслуговування підлітків та молоді»). Крім того, уряд України сприяв ухваленню низки законів, які стосуються прав дітей та молоді: «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про захист дітей», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про соціальні послуги»; Постанова МОЗ за № 423 «Про вдосконалення процедури комплексного медичного обслуговування жінок із небажаною вагітністю, заповнення первинних реєстраційних форм та інструкції щодо їх заповнення», Наказ МОЗ № 1177 «Про затвердження клінічного протоколу «Комплексна допомога під час небажаної вагітності» та ін. [18, с. 27–28].

Здоров'язбереження молоді є одним із пріоритетів нормативно-правових документів у сфері освіти, соціальної політики, молодіжної роботи: Законів України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні» (1993 р., зі змінами), «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998 р., зі змінами), «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001 р., зі змінами); Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки; Національної молодіжної стратегії до 2030 року; проекту Закону України «Про молодь» (2015); Державної програми «Молодіжний працівник» та ін.

Так, серед очікуваних результатів Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 579) – зростання чисельності молоді із сформованим відповідальним ставленням до власного здоров'я [4].

Серед основних пріоритетів Національної молодіжної стратегії до 2030 року – здоров'я, формування навичок здорового способу життя, розвиток та збереження фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни), що передбачає «забезпечення високого рівня фізичної активності, раціонального харчування, попередження хвороб, а також психологічне та соціальне благополуччя особистості» [14].

Стратегія спрямована на посилення відповідальності молоді за збереження та зміцнення власного здоров'я, профілактику негативних факторів, зокрема щодо запобігання соціально ризикової поведінки. Тому для забезпечення формування навичок здорового способу життя, розвитку фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни необхідною є реалізація таких складових:

– «психопрофілактики факторів стресу та психотравмуючих ситуацій, у тому числі таких, що пов'язані з тимчасовою окупацією території України,

бойовими діями, вимушеним переміщенням молоді та іншими соціально негативними подіями;

- популяризації здорового способу життя, збереження репродуктивного здоров'я, принципів здорового харчування, відповідних знань і навичок щодо соціально безпечної поведінки;

- розширення переліку медичних послуг для молоді, а також консультування і супроводження з питань фізичного та психічного здоров'я, вакцинації, запобігання інфекційним та неінфекційним захворюванням, у тому числі таким, що передаються статевим шляхом;

- підвищення якості надання медичних послуг для молоді у закладах охорони здоров'я, у тому числі через лікарів загальної практики — сімейних лікарів, а також у клініках, дружніх до молоді;

- підтримки наукових розробок з удосконалення системи фізичного виховання за співпраці фахівців у сфері охорони здоров'я, освіти, фізичної культури та спорту;

- діагностики, виявлення проявів уживання психоактивних речовин, різних форм залежності, запобігання їх виникненню, а також палінню;

- сприяння розвитку неформальних спортивних рухів (брейкданс, паркур, бітбокс, діджеїнг, стрітбол, ролерблейдинг, скейтбординг, сноубординг тощо), вуличних тренувань та фізичної культури» [14].

У рамках Всеукраїнського Форуму «Україна 30», що проводиться за підтримки Офісу Президента та Уряду України, 22–24 червня 2021 року пройшов Форум «Здорова Україна», завданням якого стало обговорення таких питань: популяризація здорового способу життя, моделі здорової школи; екології життя та факторів, що впливають на здоров'я нації, тощо [23]. У ролі спікерки на сесії «Екологія життя – зовнішні фактори, що впливають на здоров'я нації» стала директор Державного інституту сімейної та молодіжної політики І. В. Пеша. Вона наголосила на необхідності «запровадження системи стимулів і мотивацій, які дозволять кожній людині, незалежно від віку, статі, місця проживання, взяти відповідальність за власне здоров'я та дотримуватися здорового способу життя» [23].

Особливою соціальною групою, що зазнає руйнівного впливу названих факторів, є студентська молодь, від рівня здоров'я якої залежить не лише якість їхнього життя, а й якість майбутньої професійної діяльності. Тому перед закладами вищої освіти стоїть особливе суспільне завдання – забезпечити формування у студентів умотивованого ставлення до власного здоров'я, віднайти такі методи впливу на особистість, які «сприяли б свідомому вибору тієї поведінки, яка вела б до здоров'я, а не до хвороби» [2, с. 144]. Постановка такого завдання активізує дослідників на вивчення стану здоров'я сучасних студентів, визначення способів, спроможних прилучити їх до культури здорового способу життя, сформувані стійкі настановлення на збереження і зміцнення як власного здоров'я, так і здоров'я усіх, хто оточує.

Як свідчить аналіз наукових джерел, для формування у студентів культури здорового способу життя одночасно є ключовою як валеологічна освіта молоді (ознайомлення із сутністю людської життєдіяльності, виховування правильного ставлення до свого тіла, його потреб, до психічної діяльності людини, ознайомлення з методиками впливу на тіло за допомогою раціонального й

безпечного харчування, правильного режиму дня з урахуванням біоритмів, режиму й умов праці, організації сну, раціонального режиму рухової активності, фізичних тренувань, загартовування, особистої гігієни та ін. [20]), так і профілактика та попередження виникнення факторів ризику різних захворювань, а також боротьба зі шкідливими звичками, нераціональним харчуванням, конфліктними ситуаціями тощо.

Головним чинником, що найбільше зумовлює стан здоров'я, є спосіб життя, тому «перспектива поліпшення здоров'я молоді найбільше пов'язана із системною діяльністю щодо формування здорового способу життя, що є набагато ефективнішою й економічно доцільнішою стратегією, ніж постійне збільшення витрат на лікування наслідків нездорового способу життя» [17].

У контексті означеного вище набуває актуальності формування у свідомості індивіда й суспільства навички здорового способу життя, від чого залежить реалізація потенціалу особистості. Оскільки жодні зусилля суспільства, спрямовані на збереження й зміцнення здоров'я населення, не дадуть позитивного результату, якщо «не буде сформоване активне ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточення» [23, с. 91–92].

У чому ж полягає сутність здоров'язбережувальної компетентності як базової характеристики у процесі формування здоров'язбережувального середовища? Як свідчить термінологічний аналіз наукових джерел, дослідники різнопланово визначають назване поняття, зокрема:

– на думку Т. Федорченко, «здоров'язбережувальна компетентність передбачає збереження власного фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я і здоров'я свого оточення. Вона включає: життєві навички, що сприяють фізичному здоров'ю (раціональне харчування, рухова активність, санітарно-гігієнічний режим праці та відпочинку); навички, що сприяють соціальному здоров'ю (ефективне спілкування, співчуття, розв'язання конфліктів, поведінка в умовах тиску, погроз, дискримінації, спільна діяльність та співробітництво); навички, що сприяють духовному та психічному здоров'ю (самоусвідомлення та самооцінка, аналіз проблем і прийняття рішень, визначення життєвих цілей та програм, самоконтроль, мотивація успіху та тренування волі)» [21];

– Ю. Лимар вважає, що «здоров'язбережувальною компетентністю є «інтегративна якість особистості, у т. ч. сукупність знань про людину та її здоров'я, здоровий спосіб життя; мотиви, що мають екологозберігальну спрямованість у ставленні до себе та навколишнього світу, спонукають до ведення здорового способу життя; потреба в освоєнні способів збереження свого здоров'я, орієнтованих на самопізнання та самореалізацію» [10, с. 42];

– на думку О. Антонової і Н. Поліщук, здоров'язбережувальна компетентність – це «інтегральна якість особистості, яка проявляється у загальній здатності та готовності до здоров'язбережувальної діяльності, що ґрунтується на інтеграції знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень особистості, спрямованих на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення» [1; 8, с. 87–89].

Як видно зі змісту наведених вище визначень, одні автори трактують здоров'язбережувальну компетентність у медико-біологічному аспекті (результат еколого-валеологічної, фізкультурної освіти), інші – в соціальному, соціально-

педагогічному (збереження власного фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я і здоров'я свого оточення).

На основі проведеного аналізу схиляємося до думки тих науковців, які дотримуються комплексного підходу і трактують здоров'язбережувальну компетентність як інтегральну якість особистості.

Ураховуючи різноаспектні наукові підходи до досліджуваної проблеми у дослідженні формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді, розглядаємо її як інтегративну особистісну властивість, яка забезпечує організацію здорового способу життя у фізичній, соціальній та психічній (духовній) сферах життєдіяльності студентської молоді як окремої соціально-демографічної групи суспільства, що вирізняється за сукупністю вікових та психофізіологічних особливостей, від рівня здоров'я якої залежить не лише якість її життя, а й якість майбутньої професійної діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, незважаючи на активний інтерес учених до проблеми розвитку здоров'язбережувальної компетентності особистості, у теорії та практиці це питання залишається недостатньо вивченим. Зокрема, відсутнє єдине розуміння сутності здоров'язбережувальної компетентності, процесу її розвитку. У зв'язку з цим поняття «здоров'язбережувальна компетентність» потребує уточнення, конкретизації й аналізу педагогічних умов її формування у студентської молоді.

З-поміж перспективних напрямів подальших досліджень – упровадження системного і комплексного підходу до здоров'язбережувальної діяльності в цілому та формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді як пріоритетного напрямку розвитку державної політики, зокрема на різних рівнях – міжнародному, державному, регіональному, локальному.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О., Поліщук Н. Здоров'язберігаюча компетентність особистості як наукова проблема (аналіз поняття). *Вища освіта у медсестринстві: проблеми і перспективи*. Житомир: Полісся, 2011. С. 27–31.
2. Бобрицька В. І. Теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2006. 40 с.
3. Бондарев Л. Я. Формування особистості вихователя в умовах університетської освіти : монографія. Донецьк : Донбас, 1996. 264 с.
4. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>
5. Здоровий спосіб життя дітей шкільного віку. (2015 рік). Веб-сайт ВООЗ, ЮНІСЕФ: URL: http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/Analytical_report_HBSC_2015_fin-UA.pdf
6. Коляда Н. М., Левченко Н. В. Позитивний молодіжний розвиток як основний принцип соціальної роботи з молоддю. *Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери : матеріали Всеукраїнських науково-методичних семінарів (Умань, 18 квітня 2018 р. та 26 квітня 2018 р.)* / [ред. кол. : Коляда Н. М. та ін.]. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 79–83.
7. Коляда Н. М. Новітні підходи до молодіжної роботи як стратегічного напрямку соціальної політики в Україні. *Педагогічні науки : зб. наук. праць*. Херсон, 2018. Вип. LXXIX. Т. 2. С. 210–214.
8. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: *Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук*. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.
9. Кривошеева Г. Л. До проблеми формування культури здоров'я студентів університету. *Педагогічні науки : Зб. наук. праць Бердянського державного педагогічного інституту ім. П. Д. Осипенко: у 2-х ч. Ч. 2*. Бердянськ, 2002. С. 171–178.

10. Лимар Ю. М. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 12. Т. 1. 2019. С. 41–44.
11. Міжнародний проєкт «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» (HBSC, 2018 р.). URL: <http://knowledge.org.ua/uk/hbsc-2018-socialna-obumovlenist-ta-pokazniki-zdorov-ja-pidlitkiv-ta-molodi/>
12. Молодь України – 2015. (2015 рік). Веб-сайт Представництва ООН в Україні. URL: [http://www.un.org.ua/images/documents/3687/doslidzhennya_block_eng\(1\).pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3687/doslidzhennya_block_eng(1).pdf)
13. Муромець В. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх педагогів засобами інтерактивних технологій: практичний аспект. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 4 (12). С. 149–157.
14. Національна молодіжна стратегія до 2030 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/942021-37337>
15. Проєкт Закону України «Про молодь» (2015). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/II00396A.html.
16. Романова Н. Ф. Формування здорового способу життя як сучасна стратегія протидії соціально небезпечним хворобам серед дітей та молоді : монографія. *Протидія соціально небезпечним хворобам : вивчення українського досвіду* / за ред. Т. В. Семигіної. Київ : Пульсари, 2010. С. 39–48.
17. Селезньова О. О. Здоров'я молоді та формування здорового способу життя. Народна освіта. 2014. Вип. 3 (24). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2513
18. Становище молоді в Україні: аналітичний звіт, складений Робочою групою ООН у справах молоді. К. : State of Youth in Ukraine, 2019. 79 с.
19. Соколенко Л. С. Сучасні тенденції формування культури здорового способу життя в процесі підготовки майбутніх фахівців. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. Вип. 10 (2). С. 193–199.
20. Сущенко Л. П. Соціальні технології культивування здорового способу життя людини. Запоріжжя : ЗДУ, 1999. 308 с.
21. Тренінг як альтернатива лекції : метод. рекомендації для шкільних медичних працівників / [Н. Ф. Карась; за ред. В. М. Оржеховської]. Черкаси, 2003. 32 с.
22. Федорченко Т. Є. Соціально-педагогічні засади профілактики девіантної поведінки школярів в умовах соціокультурного середовища [Текст] : монографія. Черкаси : Чабаненко, 2009. 357 с.
23. Формування культури здоров'я на заняттях з БЖД та основ медичних знань серед студентів Чернівецького національного університету / М. Б. Солован, Н. А. Стратійчук, Н. І. Паньків, Г. М. Пилип, Я. Г. Іванушко *Зб. наук. праць Бердянського держ. пед. ін-ту імені П. Д. Осипенка*. Бердянськ, 2002. Ч. 2. С. 88–94.
24. Форум «Здорова Україна». URL: <https://dismp.gov.ua/forum-zdorova-ukraina/>

REFERENCES

1. Antonova O., Polishchuk N. (2011) Zdoroviazberihaiucha kompetentnist osobystosti yak naukova problema (analiz poniattia). *Vyshcha osvita u medsestrynstvi: problemy i perspektvy – Higher education in nursing: problems and perspective*. Zhytomyr: Polissia, 27–31.
2. Bobrytska V. I. (2006) Teoretychni i metodychni osnovy formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia u maibutnikh uchyteliv u protsesi vyvchennia pryrodnychkh nauk. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv, 40.
3. Bondariev L. Ya. (1996) Formuvannia osobystosti vykhovatelya v umovakh universytetskoï osvity. Donetsk : Donbas, 264.
4. Derzhavna tsilova sotsialna prohrama «Molod Ukrainy» na 2021–2025 roky. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>
5. Zdorovy sposib zhyttia ditei shkilnoho viku. (2015 rik). Veb-sait VOOZ, YuNISEF: URL: http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/Analytical_report_HBSC_2015_fin_UA.pdf
6. Koliada N. M., Levchenko N. V. (2018)pozytyvnyi molodizhnyi rozvytok yak osnovnyi pryntsyp sotsialnoi roboty z moloddu. *Aktualni problemy pidhotovky fakhivtsiv sotsialnoi sfery* : proceedings of

- the All-Ukraine Scientific and Methodical Seminar. Koliada N.M. (Ed.) et al. Uman: VPTs «Vizavi», 79–83.
7. Koliada N. M. (2018) Novitni pidkhody do molodizhnoi roboty yak stratehichnoho napriamu sotsialnoi polityky v Ukraini. *Pedahohichni nauky – Pedagogy sciences*, Kherson, LXXIX. No 2, 210–214.
 8. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy (2004). Biblioteka z osvितnoi polityky – Library with educational policy. O.V. Ovcharuk (Ed.). Kyiv : «K.I.S.», 112.
 9. Kryvosheieva H. L. (2002) Do problemy formuvannia kultury zdorovia studentiv universytetu. *Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences*. Vols 1–2, Vol. 2. Berdiansk, 171–178.
 10. Lymar Yu. M. (2019) Pedahohichni umovy formuvannia zdoroviazberezhvalnoi kompetentnosti molodshykh shkolariv. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, issue 12 (1), 41–44.
 11. Mizhnarodnyi proiekt «Zdorovia ta povedinkovi orientatsii uchnivskoi molodi» (HBSC, 2018 r.). URL: <http://knowledge.org.ua/uk/hbsc-2018-socialna-obumovlenist-ta-pokazniki-zdorov-ja-pidlitkiv-ta-molodi/>
 12. Molod Ukrainy – 2015. (2015 rik). Veb-sait Predstanytstva OON v Ukraini. URL: [http://www.un.org.ua/images/documents/3687/doslidzhennya_block_eng\(1\).pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3687/doslidzhennya_block_eng(1).pdf)
 13. Muromets V. (2015) Formuvannia zdoroviazberezhvalnoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii: praktychnyi aspekt. *Osvitolohichniy diskurs – Educational discourse*, 4(12), 149–157.
 14. Natsionalna molodizhna stratehiia do 2030 roku. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/942021-37337>
 15. Proiekt Zakonu Ukrainy «Pro molod» (2015). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI00396A.html.
 16. Romanova N. F. (2010) Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia yak suchasna stratehiia protydii sotsialno nebezpechnym khvorobam sered ditei ta molodi. *Protydiia sotsialno nebezpechnym khvorobam : vyvchennia ukrainskoho dosvidu*. T. V. Semyhinoi (Ed.). Kyiv : Pulsary, 39–48.
 17. Seleznova O.O. (2014) Zdorovia molodi ta formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia. *Narodna osvita – Public education*, 3 (24). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2513
 18. Stanovysheche molodi v Ukraini: analitychnyi zvit, skladenyi Robochoiu hrupoiu OON u spravakh molodi (2019). Kyiv : State of Youth in Ukraine, 79.
 19. Sokolenko L. S. (2014) Suchasni tendentsii formuvannia kultury zdorovoho sposobu zhyttia v protsesi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia – Problems of modern teacher training*, 10 (2), 193–199.
 20. Sushchenko L. P. (1999) Sotsialni tekhnolohii kultyvuvannia zdorovoho sposobu zhyttia liudyny. Zaporizhzhia : ZDU, 308.
 21. Treninh yak alternatyva leksii : metod. rekomendatsii dlia shkilnykh medychnykh pratsivnykiv (2003). V. M. Orzhekhovskoi (Ed.). Cherkasy, 32 .
 22. Fedorchenko T. Ye. (2009) Sotsialno-pedahohichni zasady profilaktyky deviantnoi povedinky shkolariv v umovakh sotsiokulturnoho seredovyscha. Cherkasy : Chabanenko, 357.
 23. Formuvannia kultury zdorovia na zaniattiakh z BZhD ta osnov medychnykh znan sered studentiv Chernivetskoho natsionalnoho universytetu / M. B. Solovan, N. A. Stratiichuk, N. I. Pankiv, H. M. Pylyp, Ya. H. Ivanushko Zb. nauk. prats Berdianskoho derzh. ped. in-tu imeni P. D. Osypenka. Berdiansk, 2002. Ch. 2. S. 88–94.
 24. Forum «Zdorova Ukraina». URL: <https://dismp.gov.ua/forum-zdorova-ukraina/>